

Asia C-602/23

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan
mukainen ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

3.10.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Verwaltungsgerichtshof (ylin hallintotuomioistuin,
Itävalta)

**Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen
tekemispäivä:**

20.9.2023

Revision-menettelyn valittaja:

Finanzamt für Großbetriebe

Muu osapuoli:

Franklin Mutual Series Funds – Franklin Mutual
European Fund, San Mateo

Pääasian kohde

Pääomien vapaan liikkuvuuden rajoitus – Pääomatuloveroa ei palauteta
– Verotusvallan tasapainoisen jakautumisen säilyttäminen

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

Ennakkoratkaisupyyntö, SEUT 267 artikla

TYÖASIAKIRJA

Ennakkoratkaisukysymykset

1. Onko [sijoitusrahastolain] 188 §:n kaltainen säännös, jonka mukaan kotimaiseen yhtiöön rinnastettavissa olevat ulkomaiset yhteisöt suljetaan Itävallassa pääomatuloveron palauttamisen ulkopuolelle, jos ne vastaavat olennaisilta osin direktiivissä 2009/65/EY tarkoitettua yhteissijoitusyritystä eivätkä näin ollen saa toimia yhtiönä Itävallassa, koska Itävallassa on tällaisille yhteisöille säädetty vain läpivirtausjärjestelmään kuuluvan erikoissijoitusrahaston oikeudellisesta muodosta, SEUT 63 artiklassa tarkoitettu pääomien vapaan liikkuvuuden rajoitus?

2. Jos tähän kysymykseen vastataan myöntävästi: Onko kyseessä objektiivisesti rinnastettavissa oleva tilanne yhtäältä kotimaisen yhtiön, joka sijoittaa varansa riskin hajauttamisen periaatteiden mukaisesti mutta joka yleisöltä hankittujen varojen puuttuessa ei ole yhteissijoitusyritys ja voi näin ollen toimia yhtiönä myös kotimaassa, ja toisaalta sellaisen ulkomaisen sijoitusyhtiön välillä, joka yleisöltä hankittujen varojen vuoksi olisi kansallisten periaatteiden mukaan yhteissijoitusyritys eikä sen vuoksi voisi toimia yhtiönä kotimaassa?

3. Jos tähän kysymykseen vastataan myöntävästi: Voidaanko verotusvallan tasapainoisen jakautumisen säilyttämistä pitää oikeuttamisperusteena pääomien vapaan liikkuvuuden rajoittamiselle, kun [sijoitusrahastolain] 186 ja 188 §:llä pyritään varmistamaan, ettei kotimaisella tai ulkomaisella avoimella sijoitusrahastolla ole verosuojavaikutusta osuudenhaltijoihin nähden, jolloin vapautus pääomaverotulosta myönnetään osuudenhaltijoiden tasolla vain sellaisissa tapauksissa, joissa Itävalta on luopunut verotusoikeudestaan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyssä sopimuksessa?

Unionin oikeussäännöt, joihin asiassa viitataan

Siirtokelpoisiin arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavia yrityksiä (yhteissijoitusyritykset) koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 13.7.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/65/EY, SEUT 63 artikla

Kansallisen oikeuden säännökset, joihin asiassa viitataan

Vuoden 2011 sijoitusrahastolaki (Investmentfondsgesetz 2011, jäljempänä InvFG 2011), sellaisena kuin se on julkaistu BGBl:ssä I nro 77/2011, 2, 3, 46, 186, 188 §, tuloverolaki (Einkommensteuergesetz), 93 §, vuoden 1988 yhteisöverolaki (Körperschaftssteuergesetz 1988, jäljempänä KStG 1988), 21 §

InvFG 2011:n 186 §:ssä säädettiin seuraavaa: ”1. – – tuloista jaettu tuotto, josta on vähennetty siihen liittyvän sijoitusrahaston menot, on osuudenhaltijan veronalaista tuloa. – –”

InvFG 2011:n 188 § kuului seuraavasti: ”Edellä 186 §:ssä olevia sääntöjä sovelletaan myös ulkomaisiin sijoitusrahastoihin. Tällaisina pidetään oikeudellisesta muodosta riippumatta kaikkia ulkomaisen lainsäädännön piiriin kuuluvia varoja, jotka on lain, perustamisasiakirjojen tai tosiasiallisen käytännön mukaan sijoitettu riskin hajauttamisen periaatteiden mukaisesti. – –”

KStG 1988:n 21 §:n 1 momentin 1a kohdassa säädetään seuraavaa:

”1a. Rajoitetusti verovelvollisille, jotka asuvat Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueen valtiossa, jonka kanssa on olemassa kattavaa virka- ja täytäntöönpanoapua, on hakemuksesta palautettava pääomatulovero heidän – – saamistaan tuloista siltä osin kuin pääomatuloveroa ei kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen perusteella voida hyvittää asuinvaltiossa. Verovelvollisen on osoitettava, että pääomatuloveroa ei voida hyvittää kokonaan tai osittain.”

Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö, johon asiassa viitataan

Tuomio 10.4.2014, Emerging Markets Series of DFA Investment Trust Company, C-190/12, EU:C:2014:249.

Tuomio 21.6.2018, Fidelity Funds ym., C-480/16, EU:C:2018:480.

Tuomio 20.9.2018, EV, C-685/16, EU:C:2018:743.

Tuomio 4.10.2018, komissio v. Ranska (Pidätys irtaimen omaisuuden tuotosta), C-416/17, EU:C:2018:811.

Tuomio 7.4.2022, Veronsaajien oikeudenvilvontayksikkö (Sopimusperusteisten sijoitusrahastojen verovapaus), C- 342/20, EU:C:2022:276

Lyhyt kuvaus tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Muu osapuoli on Yhdysvaltoihin sijoittautunut sijoitusyhtiö. Se on niin kutsuttu ”sarja” (Series) eli Yhdysvalloissa (Delaware) sijaitsevaan trustiin kuuluvan varallisuuden erillinen osa. Yhdysvaltojen oikeuden (Delaware Statutory Trust Act, 12 osa C. 3801 § ja sitä seuraavat säännökset) mukaan trusti on itsenäinen oikeushenkilö, joka voi nostaa kanteen ja jota vastaan voidaan nostaa kanne. Se on Yhdysvaltojen oikeuden mukaan muulle osapuolelle kohdennettavan varallisuuden osan siviilioikeudellinen omistaja, ja muu osapuoli on tämän varallisuuden osan tosiasiallinen omistaja. Kukin ”sarja” on Yhdysvaltojen oikeuden mukaan verovelvollinen yhtiö. Kaikki kotimaiset ja ulkomaiset tulot, mukaan lukien toteutuneista arvonnousuista saadut tulot, ovat veronalaisia Yhdysvalloissa. Tulojen kohdentaminen osuudenhaltijoille USA:ssa edellyttää voitonjakoa; muussa tapauksessa ne kohdennetaan ”sarjalle” (ei läpikulkuverotusta). ”Series”-yhtiöt saavat Yhdysvalloissa veroedun: jos ne jakavat vähintään 90 prosenttia verotettavista tuloista (ilman toteutuneita

arvonnousuja), niillä on oikeus vedota voitonjakoon verotuksessa. Tämä voi alentaa USA:n liittovaltion tuloveron jopa nolnaan. Bundesfinanzgerichtin (liittovaltion ylin verotuomioistuin, Itävalta) tältä osin riidattomien toteamusten mukaan muu osapuoli teki vuodelta 2013 täysimääräisen voitonjaon, joten USA:n liittovaltion tuloveroa ei pitänyt maksaa.

- 2 Muu osapuoli on vapaan kaupankäynnin kohteena oleva avoin sijoitusrahasto, joka sijoittaa pääasiassa eurooppalaisiin pörssiosakkeisiin ja joka on kotivaltiossaan rahoitusmarkkinavalvonnan alainen eurooppalaisen ja kansallisen valvontalainsäädännön kanssa vertailukelpoisten sääntöjen mukaisesti. Sen rahastohoidossa noudatetaan samoja periaatteita ja sijoituskriteereitä kuin Luxemburgissa toimiluvan saaneessa samanimisessä sijoitusrahastossa. Toiminta vastaa kaikilta olennaisilta osiltaan kotimaista sijoitusrahastoa ja siten direktiivissä 2009/65/EY tarkoitettua ”siirtokelpoisiin arvopapereihin kohdistuvaa yhteistä sijoitustoimintaa harjoittavaa yritystä” (yhteissijoitusyritys).
- 3 Kahden itävaltalaisen pörssissä noteeratun osakeyhtiön portfoliosijoitusten perusteella muulle osapuolelle jaettiin 387 679 euron suuruiset osingot kalenterivuonna 2013. Osinkoja jakavat yhtiöt pidättivät 25 prosentin pääomatuloveron ja tilittivät sen verovirastolle. Pidätetyn lähdeveron määrä oli 96 920 euroa vuonna 2013.
- 4 Muun osapuolen hakemuksesta verovirasto alensi – Itävallan ja USA:n välisen kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen

perusteella – pääomatuloveron 15 prosenttiin ja palautti muulle osapuolelle sen USA:ssa asuvien osuudenhaltijoiden osalta erotuksen (38 768 euroa) suhteessa 25 prosentin suuruiseen pidätettyyn pääomatuloveroon. Lisäksi muu osapuoli pyysi omasta puolestaan – KStG 1988:n 21 §:n 1 momentin 1a kohdan nojalla – samoista tuloista vuodelta 2013 jäljellä olevan lähdeveron (58 152 euroa) palauttamista niin, että pääomatuloveron määrä alenee nolnaan.

- 5 Verovirasto hylkäsi nämä vaatimukset sillä perusteella, että muu osapuoli ei ole sijoittautunut EU:n/ETA:n alueelle. Myös Bundesfinanzgericht eväsi pääomatuloveron palautuksen 3.10.2017 antamallaan tuomiolla.
- 6 Verwaltungsgerichtshof kumosi 13.1.2021 antamallaan tuomiolla tämän ratkaisun sen sisällön lainvastaisuuden vuoksi, koska sen määrittämiseksi, onko pääomatulovero palautettava, on ensin selvitettävä tyyppivertailulla, onko ulkomainen yhteisö rinnastettavissa itävaltalaiseen yhtiöön, ja toisessa vaiheessa on tutkittava tulojen kohdentaminen. Jos vain InvFG 2011:n 188 § on esteenä sille, että tulot kohdennetaan ulkomaiselle yhteisölle, kyseessä on pääomien vapaan liikkuvuuden rajoitus, jonka perusteltavuus on tutkittava. Jatketussa menettelyssä Bundesfinanzgericht myönsi muulle osapuolelle riidanalaisen pääomatuloveron palautuksen. Finanzamt für Großbetriebe (suurten yritysten verovirasto, Itävalta) on tehnyt tästä tuomiosta Revision-valituksen.

Pääasian asianosaisten keskeiset lausumat

- 7 Finanzamt für Großbetriebe väittää lähinnä, että tyyppivertailuun on sisällytettävä se, että muu osapuoli on myös kotivaltionsa valvontalainsäädännön mukaan sijoitusrahasto. Euroopan unionissa muu osapuoli olisi yhteissijoitusyrityksistä annetun direktiivin 2009/65/EY mukaan luvanvarainen. Kotimaiset yhteisöt, jotka luokitellaan valvontalainsäädännön kannalta sijoitusrahastoiksi ja vastaavat yhteissijoitusyritystä, kuuluivat vuonna 2013 poikkeuksetta rahastoverotukselliseen läpivirtausjärjestelmään. Saman pitäisi päteä ulkomaiseen yhteisöön, joka on ulkomaisen valvontalainsäädännön mukaan luokiteltava sijoitusrahastoksi ja joka vastaa yhteissijoitusyritystä. Vaikka rinnastettavuuden voitaisiinkin katsoa olevan olemassa, kyseinen säännös on perusteltu verotusvallan tasapainoisen jakautumisen säilyttämisellä, verojärjestelmän johdonmukaisuudella ja väärinkäytösten välttämiseksi.
- 8 Muu osapuoli väittää olennaisin osin, että KStG 1988:n 21 §:n 1 momentin 1a kohtaa tosin sovelletaan sen sanamuodon mukaan vain rajoitetusti verovelvollisiin, joiden kotipaikka on Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai ETA-valtiossa, mutta kun otetaan huomioon SEUT 63 artiklassa tarkoitettua pääomien vapaata liikkuvuutta koskevaa unionin oikeutta koskeva oikeuskäytäntö, myös kolmansien maiden oikeussubjekteille on annettava mahdollisuus hakea maksettujen lähdeverojen palauttamista.

Lyhyt esitys ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

- 9 InvFG 2011:n 2 §:n 2 momentin mukaan itävaltalaiset sijoitusrahastot, joita on pidettävä yhteissijoitusyriksinä, voidaan valvontalainsäädännön kannalta perustaa yksinomaan erikoissijoitusrahastoiksi. Tämä erikoissijoitusrahasto oli InvFG 2011:n 46 §:n mukaan kohdennettava asianomaisille osuudenhaltijoille; erikoissijoitusrahastolla ei ollut omaa oikeushenkilöllisyyttä. Tällaisten yhteissijoitusyriksien rahastoverotuksellinen läpivirtausjärjestelmä tehtiin pakolliseksi InvFG 2011:n 186 §:llä. Tämä tarkoittaa, että itse rahasto ei ole verosubjekti, vaan tulot kohdennetaan osuudenhaltijoille.
- 10 Jos itävaltalainen sijoitusrahasto saa portfolio-osinkoja osuudestaan itävaltalaisessa pääomayhtiössä, tuloja ei verotuksessa kohdenneta rahastolle vaan osuudenhaltijoille. Jos osuudenhaltijat eivät asu Itävallassa, he saavat pääomatuloveron palautuksen asuinvaltionsa kanssa tehdyn kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevan sopimuksen mukaisesti.
- 11 InvFG 2011:n 188 §:ssä säädettiin, että ulkomaisiin sijoitusrahastoihin sovelletaan aina InvFG 2011:n 186 §:ää eli rahastoverotuksellista läpivirtausjärjestelmää koskevaa sääntelyä siten, että tulot kohdennetaan osuudenhaltijoille oikeudellisesta muodosta riippumatta, jos ulkomaisen lainsäädännön alaiset varat oli lain, perustamisasiakirjojen tai tosiasiallisen käytännön mukaan sijoitettu riskin hajauttamisen periaatteiden mukaisesti. Ulkomaisiin yhtiöihin, jotka sijoittavat varansa riskin hajauttamisen periaatteiden mukaisesti, tämä siis päti myös

silloin, kun ne olivat tyyppivertailun perusteella rinnastettavissa kotimaiseen oikeushenkilöön.

- 12 Sitä vastoin yhtiömuotoon järjestettyjä kotimaisia yrityksiä arvioitiin aina oikeudellisen muodon mukaan ja verotettiin yhteisöverolainsäädännön nojalla, vaikka varat oli lain, perustamisasiakirjojen tai tosiasiallisen käytännön mukaan sijoitettu riskin hajauttamisen periaatteiden mukaisesti.
- 13 Itävallan valvontalainsäädännön mukaan muu osapuoli olisi yhteissijoitusyritys, ja se voitiin kotimaassa perustaa yksinomaan erikoissijoitusrahastoksi, joka on osuudenhaltijoiden yhteisomistuksessa. Tällainen erikoissijoitusrahasto kuului välttämättä rahastoverotukselliseen läpivirtausjärjestelmään.
- 14 Verwaltungsgerichtshof pohtii, rajoittaako InvFG 2011:n 188 §:n kaltainen säännös, jolla yhteissijoitusyrityksen tai yhteissijoitusyritystä vastaavan ulkomaisen avoimen sijoitusrahaston tapauksessa varmistetaan, että kotimaisia ja ulkomaisia sijoitusrahastoja kohdellaan verotuksessa yhdenvertaisesti, pääomien vapaata liikkuvuutta. Tämä johtuu siitä, että jos muu osapuoli toimisi itävaltalaisena sijoitusrahastona, se ei myöskään olisi voinut saada pääomatuloveron hyvitystä eikä palautusta. Näin ollen osuudenhaltijoiden kannalta ei ole houkuttelevampaa sijoittaa kotimaiseen avoimeen sijoitusrahastoon ulkomaisen sijasta. Asia on päinvastoin: jos unionin oikeus syrjäyttää InvFG 2011:n 188 §:n myös yhteissijoitusyritysten tapauksessa, on

houkuttelevampaa sijoittaa ulkomaiseen kuin kotimaiseen avoimeen sijoitusrahastoon, koska vain ulkomaisella rahastolla on suojavaikutus.

- 15 Itävallan sijoitusrahastoverotuksen konsepti on alusta alkaen liittynyt läheisesti valvontalainsäädäntöön, jossa ei sallita perustamista yhtiömuotoon, ja sen tavoitteena on varmistaa kotimaisissa ja ulkomaisissa avoimissa sijoitusrahastoissa veron läpivirtausjärjestelmä osuudenhaltijoiden tasolla. Tämä ilmenee jo siitä, että vuodesta 1963 lähtien valvonnasta ja verotuksesta on säännelty yhteisesti yhdessä laissa (vuoden 1963 sijoitusrahastolain (Investmentfondsgesetz 1963) 23 §). Kotimaisten avointen sijoitusrahastojen omaa verosääntelyä ei pidetty tarpeellisena, koska valvontalainsäädännön mukaan rahastoja olivat vain läpivirtausjärjestelmään kuuluvat yhteisöt, eikä rahasto näin ollen voinut olla verosubjekti.
- 16 Yhteys ilmenee myös vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain (Alternative Investmentfonds Manager-Gesetz (jäljempänä AIFMG)) säännöksistä, joita ei vielä sovelleta käsiteltävässä asiassa ja joilla – täytäntöönpannun direktiivin 2011/61/EY mukaisesti – sallittiin tiettyjen avointen vaihtoehtorahastojen perustaminen kotimaassa aiemmasta poiketen myös yhtiöiksi (esim. kiinteistö-sijoitusrahastot). Samalla sijoitusrahastojen verotusta nimittäin muutettiin InvFG 2011:n 186 ja 188 §:llä siten, että – myös kotimaassa – huomioon otetaan vain se, luokitellaanko rahasto valvontalainsäädännön kannalta sijoitusrahastoksi (esim. yhteissijoitusyritykseksi tai vaihtoehtorahastoksi), eikä oikeudellisella muodolla ole siis enää merkitystä. Näin ollen kaikkien avointen sijoitusrahastojen osalta

varmistetaan, että rahastolla – vaikka se olisi nykyään kotimainen yhtiö – ei voi olla verosuojavaikutusta ja että osuudenhaltija kuuluu veron läpivirtausjärjestelmään. Kotimaisia avoimia sijoitusrahastoja koskeva – InvFG 2011:n 188 §:ään rinnastettava – verojärjestelmä tuli tarpeelliseksi vasta, kun valvontalainsäädäntöä muutettiin AIFMG:llä.

- 17 Tätä taustaa vasten Verwaltungsgerichtshofilla on epäilyksiä siitä, ovatko ulkomaiset avoimet sijoitusrahastot, joita on olennaisilta osin pidettävä yhteissijoitusyrityksinä, objektiivisesti rinnastettavissa sellaisiin yhtiöihin, jotka sijoittavat varansa riskin hajauttamisen periaatteiden mukaisesti mutta eivät ole yhteissijoitusyrityksiä.
- 18 Jos unionin tuomioistuin katsoo, että nämä tilanteet ovat objektiivisesti rinnastettavissa toisiinsa, Verwaltungsgerichtshofin mielestä on tutkittava, voiko pääomien vapaan liikkuvuuden rajoitukselle olla olemassa oikeuttamisperuste. Tässä yhteydessä olisi erityisesti tutkittava, voidaanko verotusvallan tasapainoisen jakautumisen säilyttämistä soveltaa oikeuttamisperusteena.
- 19 Itävallan lainsäädännön mukaan kotimaisia yhteissijoitusyrityksiä ei vapauteta pääomatuloverosta. Vapautus voidaan myöntää aina vain osuudenhaltijoiden tasolla. Itävaltalaisella sijoitusrahastojen verotuskonseptilla varmistetaan näin ollen, että kansallisen verolainsäädännön nojalla veronalaiset pääomatulot vapautetaan (hyvityksen tai palautuksen kautta) pääomatuloverosta vain silloin, kun ja siltä osin kuin asianomaiset osuudenhaltijat kuuluvat sellaisen kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi (Itävallan ja [osuudenhaltijan]

asuinvaltion välillä) tehdyn sopimuksen piiriin, jossa määrätään pääomatuloveron alennuksesta tai vapautuksesta. Samalla tavalla InvFG 2011:n 188 §:ssä varmistetaan sellaisten ulkomaisten sijoitusrahastojen osalta, jotka vastaavat myös yhteissijoitusyrittäjästä, että vapautus voidaan näissäkin tilanteissa myöntää vain osuudenhaltijoiden asuinvaltioiden kanssa tehtyjen kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevien sopimusten perusteella.

20 Tällä on merkitystä erityisesti osuudenhaltijoina oleville luonnollisille henkilöille, jotka ovat verovelvollisia kotimaisista omistussuosuuksista saatavista tuloista ja jotka kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen mukaan voivat yleensä saada vain osittaisen palautuksen pääomatuloverosta. Jos näillä osuudenhaltijoilla on osuuksia kotimaisessa sijoitusrahastossa, palautus tehdään kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen mukaisesti. Jos muulle osapuolelle tunnustettaisiin suojavaikutus, koko pääomatulovero palautettaisiin rahastolle ja lopulta myös osuudenhaltijoille riippumatta siitä, oliko heillä sovellettavan kaksinkertaisen verotuksen välttämiseksi tehdyn sopimuksen mukaan oikeus palautukseen.

21 Kaiken kaikkiaan näitä kysymyksiä koskeva unionin oikeuden tulkinta ei vaikuta niin ilmeiseltä, ettei se jättäisi tilaa perustellulle epäilylle.